

KAZALO

I. DEL

KALKULACIJE CEN ZA POTREBE POSLOVNEGA ODLOČANJA

1 ODLOČANJE O POSLOVANJU	9
1.1 Podlage za odločanje o poslovanju	10
1.1.1 Podatki in informacije iz okolja	10
1.1.2 Podatki iz podjetja	11
1.1.2.1 Podatki o poslovanju na ravni podjetja kot celote	11
1.1.2.2 Podatki o poslovanju na ravni posameznih proizvodnih programov oziroma posameznih delov podjetja	12
1.1.2.3 Podatki o poslovanju na ravni posameznih proizvodov	13
1.2 Odločanje o poslovanju na podlagi podatkov iz kalkulacij cen proizvodov	13
2 NEKAJ IZHODIŠČNIH OPREDELITEV V ZVEZI S KALKULACIJAMI CEN	16
2.1 Čas sestavljanja kalkulacij cen	16
2.1.1 Predkalkulacija	16
2.1.2 Pokalkulacija	17
2.2 Predmet kalkulacij cen	18
2.2.1 Kalkulacije cen za nove proizvode	18
2.2.2 Kalkulacije cen za obstoječe proizvode	19
2.2.3 Kalkulacije cen za spremenjene proizvode	20
2.2.4 Kalkulacije cen za sestavne dele končnih proizvodov	20
2.2.5 Kalkulacije cen za proizvodne postopke	20
2.2.6 Kalkulacije stroškov za posamezna delovna mesta, delovne centre in stroškovna mesta	21
2.2.7 Kalkulacije stroškov in prihodkov za posamezne proizvodne programe	21
3 VRSTE PROIZVODNJE IN KALKULACIJE CEN	22
3.1 Naročena proizvodnja	22
3.1.1 Serijska proizvodnja	23
3.1.2 Posamična proizvodnja	23
3.2 Nenaročena proizvodnja	24
3.2.1 Množinska proizvodnja	24
3.3 Vpliv tehnologije proizvodnje na vrsto in način sestavljanja kalkulacij	25
4 RAZPOREJANJE STROŠKOV ZA POTREBE SESTAVLJANJA KALKULACIJ CEN	26
4.1 Stroški in odhodki po računovodskih predpisih	26
4.2 Stroški po naravnih vrstah	30
4.3 Stroški v povezavi s poslovnimi učinki	30
4.3.1 Neposredni stroški	31
4.3.2 Posredni stroški	32
4.4 Stroški v odvisnosti od obsega proizvodnje	34
4.4.1 Spremenljivi stroški	35

4.4.2 Stalni stroški.....	35
4.5 Povezanost neposrednih in spremenljivih stroškov	36
4.6 Povezanost posrednih in spremenljivih stroškov	36
4.7 Stroški izmeta.....	38
4.8 Stroški, zadržani v neprodanih zalogah, in kalkulacije cen	38
4.9 Razporejanja stroškov po stroškovnih mestih.....	39
4.9.1 Proizvodna stroškovna mesta.....	44
4.9.2 Režijska stroškovna mesta v proizvodnji.....	46
4.9.3 Stroškovna mesta podpornih dejavnosti proizvodnje.....	46
4.9.4 Stroškovna mesta splošnih dejavnosti.....	47
4.10 Razporejanje stroškov po stroškovnih nosilcih.....	48
4.10.1 Razporejanje stroškov po stroškovnih nosilcih v predkalkulaciji.....	49
4.10.2 Razporejanje stroškov po stroškovnih nosilcih v pokalkulaciji	50
4.10.3 Vloga delovnega naloga pri sestavljanju pokalkulacij	50
4.11 Izračunavanje neposrednih stroškov za potrebe kalkulacij cen.....	52
4.11.1 Določanje normativov porabe materiala	54
4.11.2 Določanje normativov porabe časa	54
4.11.3 Določanje normativnih stroškov zunanjih storitev.....	55
4.11.4 Določanje normativnih stroškov amortizacije.....	56
4.12 Standardne cene kot podlaga za ovrednotenje normativov porabe materiala, časa, storitev in delovnih sredstev	57
5 TOČKA PRELOMA – PRAG POKRITJA VSEH STROŠKOV	58
6 NAMENI IN RAVNI SESTAVLJANJA KALKULACIJ CEN	63
6.1 Nameni sestavljanja kalkulacij cen	63
6.2 Ravni, na katerih lahko sestavljamo kalkulacije cen.....	63
7 KONCEPTI SESTAVLJANJA KALKULACIJ CEN	69
7.1 Delitvene kalkulacije cen za množinsko oziroma procesno proizvodnjo	70
7.2 Kalkulacije cen z dodatki porednih stroškov za posamično in serijsko proizvodnjo.....	72
8 METODE SESTAVLJANJA DELITVENIH KALKULACIJ CEN	74
8.1 Sestavitev čiste delitvene kalkulacije.....	74
8.2 Sestavitev delitvene kalkulacije na podlagi ekvivalentnih števil	76
8.3 Sestavitev delitvene kalkulacije vezanih proizvodov.....	80
8.4 Omejitve v zvezi z uporabo delitvene kalkulacije	80
9 METODE SESTAVLJANJA KALKULACIJ CEN Z DODATKI POSREDNIH STROŠKOV	82
9.1 Načini prevzemanja posrednih stroškov v kalkulacijo cene	82
9.1.1 Prevzemanje posrednih stroškov v kalkulacijo cene neposredno z režijskih stroškovnih mest.....	82
9.1.2 Prenos posrednih stroškov na proizvodna stroškovna mesta in nato njihovo prevzemanje v kalkulacijo cene	84
9.2 Sodila za razporejanje posrednih stroškov na proizvode	86
9.2.1 Sodila za razporejanje posrednih stroškov na podlagi analize vzrokov nastajanja posrednih stroškov in njihovih učinkov na proizvode	88

9.2.2 Sodila za razporejanje posrednih stroškov na podlagi obsega proizvodnje ...	92
9.2.2.1 Sodila na podlagi količine proizvodnje.....	93
9.2.2.2 Sodila na podlagi neposrednih stroškov proizvodnje	93
9.2.2.3 Sodila na podlagi števila izdelavnih ur	93
9.2.2.4 Sodila na podlagi strojnih ur	94
9.2.2.5 Sodila na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure	94
9.2.2.6 Sodila na podlagi števila strojnih ur in cene strojne ure	98
9.2.2.7 Sodila na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure	99
9.3 Ure dela delavcev, ure dela strojev in čas priprave strojev.....	100
9.4 Predstavitev podjetja, za katero bomo sestavili kalkulacije cen z z uporabo različnih metod razporejanja posrednih stroškov.....	102
9.4.1 Neposredni stroški podjetja	103
9.4.1.1 Izračun neposrednih stroškov materiala.....	103
9.4.1.2 Izračun neposrednih stroškov dela.....	104
9.4.1.3 Izračun neposrednih stroškov amortizacije.....	106
9.4.1.5 Povzetek vseh neposrednih stroškov podjetja.....	108
9.4.2 Posredni stroški podjetja.....	109
9.4.2.1 Posredni proizvodjalni stroški.....	109
9.4.2.2 Posredni stroški skupnih služb.....	110
9.5 Metode in ravni sestavljanja kalkulacij cen z dodatki posrednih stroškov	110
10 KALKULACIJA CENE NA RAVNI NEPOSREDNIH STROŠKOV	112
10.1 Razlogi za uporabo te metode.....	112
10.2 Značilnosti in uporabnost metode neposrednih stroškov	113
10.3 Izračun lastne in prodajne cene na podlagi metode neposrednih stroškov	114
10.4 Izračun lastne in prodajne cene na podlagi modificirane metode neposrednih stroškov	118
10.5 Presojanje danih prodajnih cen na podlagi metode neposrednih stroškov	122
10.6 Kritična ocena kalkulacije cene na ravni neposrednih stroškov	123
11 KALKULACIJA CENE NA RAVNI SPREMENLJIVIH STROŠKOV	125
11.1 Razlogi za uporabo te metode.....	125
11.2 Možnosti za ugotavljanje spremenljivih stroškov.....	125
11.3 Tehnike ugotavljanja spremenljivih stroškov znotraj proizvodnje in znotraj podpornih dejavnosti proizvodnje	126
11.4 sestavljanje kalkulacij cen na ravni spremenljivih proizvodjalnih stroškov ...	130
11.4.1 Izračun kalkulacije cene na ravni spremenljivih proizvodjalnih stroškov na podlagi koeficienta dodatka.....	131
11.4.2 Izračun kalkulacije cene na ravni spremenljivih proizvodjalnih stroškov na podlagi sodil, ki izražajo vsebinsko povezanost med vzroki za nastajanje posrednih stroškov in njihovimi učinki na proizvode	134
11.4.3 Izračun kalkulacije cene na ravni spremenljivih proizvodjalnih stroškov na podlagi števila ur izdelavnega dela.....	139
11.4.4 Izračun kalkulacije cene na ravni spremenljivih proizvodjalnih stroškov	

na podlagi števila ur izdelavnega dela in cene ure izdelavnega dela	143
11.4.5 Izračun kalkulacije cenena ravni spremenljivih proizvodjalnih stroškov na podlagi števila strojnih ur in cene ure strojnega dela.....	150
11.5 Kritična ocena kalkulacije cene na podlagi spremenljivih stroškov	153
12 KALKULACIJA CENE NA RAVNI VSEH PROIZVAJALNIH STROŠKOV.....	154
12.1 Razlogi za uporabo te metode	154
12.2 Kalkulacija cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure.....	154
12.2.1 Število ur izdelavnega dela v proizvodnji za posamezen proizvod.....	154
12.2.2 Izračun cene izdelavne ure	155
12.2.2.1 Izračun cene izdelavne ure na ravni podjetja	155
12.2.2.2 Izračun cene izdelavne ure na ravni posameznih stroškovnih mest	156
12.2.3 Sestavitev kalkulacije cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov na podlagi cene izdelavne ure	159
12.3 Kalkulacija cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov na podlagi strojnih ur in cene strojne ure.....	160
12.3.1 Število strojnih ur in izračun cene strojne ure na ravni stroškovnih mest	160
12.3.2 Sestavitev kalkulacije cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov na podlagi strojne ure	161
12.4 Kalkulacija cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure	162
12.4.1 Razdelitev posrednih proizvodjalnih stroškov na del, ki je povezan z delom in del, ki je povezan s stroji.....	162
12.4.2 Sestavitev kalkulacije cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure.....	164
12.5 Kritična ocena kalkulacije cene na ravni vseh proizvodjalnih stroškov	168
13 KALKULACIJA NA RAVNI POLNE LASTNE CENE	169
13.1 Razlogi za uporabo te metode	169
13.2 Kalkulacija na ravni polne lastne cene na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure dela	170
13.2.1 Število ur izdelavnega dela v proizvodnji za posamezen proizvod.....	170
13.2.2 Izračun cene izdelavne ure	170
13.2.3 Sestavitev kalkulacije cene na ravni polne lastne cene na podlagi cene izdelavne ure	171
13.3 Sestavitev pokalkulacije na ravni polne lastne cene na podlagi števila ur dela v proizvodnji in cene ure izdelavnega dela.....	172
13.4 Kalkulacija na ravni polne lastne cene na podlagi števila strojnih ur in cene strojne ure dela	174
13.4.1 Število strojnih ur in izračun polne cene strojne ure	175
13.4.2 Sestavitev kalkulacije na ravni polne lastne cene na podlagi	

cene strojne ure	177
13.5 Kalkulacija cene na ravni polne lastne cenena podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure dela.....	177
13.5.1 Razdelitev posrednih proizvodnih stroškov in stroškov skupnih služb na del, ki je povezan z delom, in del, ki je povezan s stroji	178
13.5.2 Sestavitev kalkulacije na ravni polne lastne cene na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure	178
13.6 Sestavitev pokalkulacije na ravni polne lastne cene na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure	181
13.7 Kalkulacija na ravni polne lastne cene, če del posrednih stroškov, ki so povezani z nabavo materiala, predhodno pripišemo neposrednim stroškom porabe materiala, preostale posredne stroške pa dodamo prek cene izdelavne in strojne ure.....	185
13.7.1 Izračun polne cene izdelavne ure.....	188
13.7.2 Izračun polne cene strojne ure	190
13.7.3 Sestavitev kalkulacije na ravni polne lastne cene, če del posrednih stroškov, ki so povezani z nabavo materiala, predhodno pripišemo neposrednim stroškom porabe materiala, preostale posredne stroške pa dodamo prek cene izdelavne in strojne ure	192
13.8 Kalkulacija na ravni polne lastne cene na podlagi števila ur dela ter cene izdelavne ure dela, če vse posredne stroške predhodno razporedimo na temeljna proizvodna stroškovna mesta	193
13.9 Kalkulacija cene na podlagi števila izdelavnih ur in cene izdelavne ure ter števila strojnih ur in cene strojne ure, ki povzema najboljše rešitve iz doslej predstavljenih različic	199
13.10 Kritična ocena kalkulacije na ravni polne lastne cene na podlagi števila ur dela in cene izdelavne oziroma strojne ure	203
14 KALKULACIJA NA RAVNI POLNE LASTNE CENE Z DODAJANJEM POSREDNIH STROŠKOV NA PODLAGI SODIL, DOLOČENIH NA PODLAGI ANALIZE VZROKOV NASTAJANJA POSREDNIH STROŠKOV IN NJIHOVIH UČINKOV NA PROIZVODE.....	204
14.1 Razlogi za uporabo te metode.....	204
14.2 Vračunavanje posrednih stroškov	205
14.2.1 Vračunavanje posrednih proizvodnih stroškov, ki nastajajo znotraj proizvodnje	206
14.2.2 Vračunavanje posrednih proizvodnih stroškov podpornih dejavnosti	208
14.2.3 Vračunavanje posrednih stroškov skupnih služb	213
14.3 Kalkulacija na ravni polne lastne cene na podlagi razčlenjenega dodatka posrednih stroškov po vrstah posrednih stroškov z uporabo več sodil	215

14.4 Kalkulacija na ravni polne lastne cene na podlagi razčlenjenega dodatka posrednih stroškov po stroškovnih mestih z uporabo več sodil	220
14.5 Kalkulacija na ravni polne lastne cene na podlagi razčlenjenega dodatka posrednih stroškov po stroškovnih mestih in po vrstah posrednih stroškov	226
14.6 Kritična ocena kalkulacije na ravni polne lastne cene z neposrednim dodajanjem posrednih stroškov na podlagi izbranih sodil	226
15 KALKULACIJA CENE Z RAZPOREDITVIJO POSREDNIH STROŠKOV NA PODLAGI AKTIVNOSTI (Activity Based Costing)	228
15.1 Razlogi za uporabo te metode	228
15.2 Določitev aktivnosti, stroškovnih bazenov in povzročiteljev stroškov ter sodil za razporejanje stroškov na stroškovne nosilce.....	229
15.3 Model sestavljanja kalkulacij po metodi ABC.....	232
15.4 Določitev aktivnosti, zbiranje stroškov aktivnosti, določitev povzročiteljev stroškov aktivnosti znotraj režijskih dejavnosti v proizvodnji	234
15.5 Določitev aktivnosti, zbiranje stroškov aktivnosti, določitev povzročiteljev stroškov aktivnosti znotraj podpornih dejavnosti proizvodnje.....	236
15.6 Določitev aktivnosti, zbiranje stroškov aktivnosti, določitev povzročiteljev stroškov aktivnosti znotraj skupnih stroškovnih služb	237
15.6.1 Določitev aktivnosti, zbiranje stroškov aktivnosti, določitev povzročiteljev stroškov aktivnosti znotraj nabavnega procesa	237
15.6.2 Določitev aktivnosti, zbiranje stroškov aktivnosti, določitev povzročiteljev stroškov aktivnosti znotraj prodajnega procesa.....	238
15.6.3 Določitev aktivnosti, zbiranje stroškov aktivnosti, določitev povzročiteljev stroškov aktivnosti pri drugih poslovnih procesih.....	239
15.7 Izvedljivost in zanesljivost metode ABC	240
15.8 Kritična ocena metode ABC	243
15.9 Kalkulacija lastne cene na podlagi aktivnosti, merjenih v enotah časa (Time-Driven Activity Based Costing)	244
16 KALKULACIJA LASTNE CENE NA PODLAGI CILJNIH STROŠKOV.....	248
16.1 Značilnosti tega pristopa pri sestavljanju kalkulacij cen.....	248
16.2 Primer uporabe koncepta ciljnih stroškov	252
17 ODPRTA KALKULACIJA CENE.....	258
18 POSEBNOSTI SESTAVLJANJA KALKULACIJ CEN V PODJETJIH, KI V PROIZVODNJI PORABLJAJO SVOJE POLIZDELKE IZ ZALOGE.....	262
19 KALKULACIJA CENE IN ŽIVLJENJSKA DOBA PROIZVODA.....	265
20 POSEBNOSTI PRI UPOŠTEVANJU NEKATERIH VRST STROŠKOV V KALKULACIJI CENE	268
20.1 Stroški amortizacije v kalkulaciji cene	268

20.1.1 Razmejitev med neposrednimi in posrednimi stroški amortizacije.....	268
20.1.2 Povečanje neposrednih stroškov amortizacije za nekatere posredne stroške, ki nastajajo v zvezi z osnovnimi sredstvi	270
20.1.3 Stroški amortizacije v kalkulaciji cene pri uporabi časovno enakomerne metode amortiziranja in pri različnih obsegih proizvodnje ...	271
20.1.4 Stroški amortizacije v kalkulaciji cene pri uporabi funkcionalne metode amortiziranja in pri različnih obsegih proizvodnje	276
20.1.5 Stroški amortizacije v kalkulaciji cene pri uporabi različnih metod sestavljanja kalkulacij cen.....	277
20.2 Stroški nastavitve strojev in opreme v kalkulaciji cene.....	280
20.3 Stroški razvijanja izdelkov v kalkulaciji cene.....	281
20.3.1 Opredelitev stroškov razvijanja	281
20.3.2 Amortizacija stroškov razvijanja	284
20.3.3 Upoštevanje stroškov razvijanja v kalkulaciji cene	285
20.3.4 Stroški razvijanja in davčni predpisi.....	288
21 OBLIKOVANJE PRODAJNE CENE.....	289
21.1 Neposredni stroški prodaje in struktura prodajne cene	290
21.2 Način izračunavanja prodajne cene	290
21.3 V kalkulirani dobiček.....	292
21.4 DDV v kalkulaciji prodajne cene.....	292
22 ODLOČANJE NA PODLAGI KALKULACIJ CEN.....	293
22.1 Kalkulacije kot podlaga za določanje prodajnih cen novih proizvodov, za katere ni vnaprej znanih tržnih cen	294
22.2 Kalkulacije kot podlaga za odločanje, če so prodajne cene vnaprej znane	294
22.3 Kalkulacije kot podlaga za odločanje na kratki in dolgi rok.....	295
22.3.1 Odločanje na kratki in dolgi rok pri proizvodih, katerih tržne cene so vnaprej znane	295
22.3.2 Odločanje na kratki in dolgi rok pri proizvodih, za katere ni vnaprej znanih tržnih cen.....	302
22.4 Določanje prodajnih cen v naročniški (serijski) proizvodnji	303

II. DEL

KALKULACIJE CEN ZA POTREBE RAČUNOVODSKEGA VREDNOTENJA ZALOG V PROIZVODNJI

1 ZALOGE V PROIZVODNJI IN RAČUNOVODSKI OBRAČUN POSLOVANJA.....	307
2 NAČINI RAČUNOVODSKEGA VREDNOTENJA ZALOG V PROIZVODNJI.....	308
2.1 Ravni vrednotenja zalog in kalkulacija cene količinske enote v proizvodnji	308
2.2 Prenos nastalih stroškov v proizvodnji v vrednost zalog v	

proizvodnji oziroma med odhodke obračunske dobe.....	310
2.3 Cene, po katerih lahko vodimo zaloge	312
2.4 Metode, po katerih lahko obračunavamo porabo in prodajo zalog.....	313
3 DOKUMENTACIJA IN PODATKI, POTREBNI ZA OBRAČUN PROIZVODNJE.....	314
4 MODELI OBRAČUNOV PROIZVODNJE PO DEJANSKIH IN NORMATIVNIH POTROŠKIH TER PO DEJANSKIH IN STALNIH CENAH.....	315
5 RAČUNOVODSKI OBRAČUN PROIZVODNJE	317
5.1 Obračun proizvodnje na podlagi dejanskih cen	317
5.2 Obračun proizvodnje na podlagi stalnih cen	318
5.2.1 Obračun proizvodnje na podlagi stalnih cen brez odmikov	319
5.2.2 Obračun proizvodnje na podlagi stalnih cen z odmiki	322
6 POVEZANOST SISTEMA KALKULACIJE CEN ZA POTREBE POSLOVNEGA ODLOČANJA IN ZA POTREBE VREDNOTENJA ZALOG	326
LITERATURA.....	327
SEZNAM TABEL	330
SEZNAM SLIK	335